Чурапчыга күн тахсар !

САҺА ОЛОХ

Чурапчы улууһун хаһыата

ХАҺЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЬЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

12+

2015 сыл Тохсунньу 29 күнэ чэппиэр №8 (11018)

Сонуннар

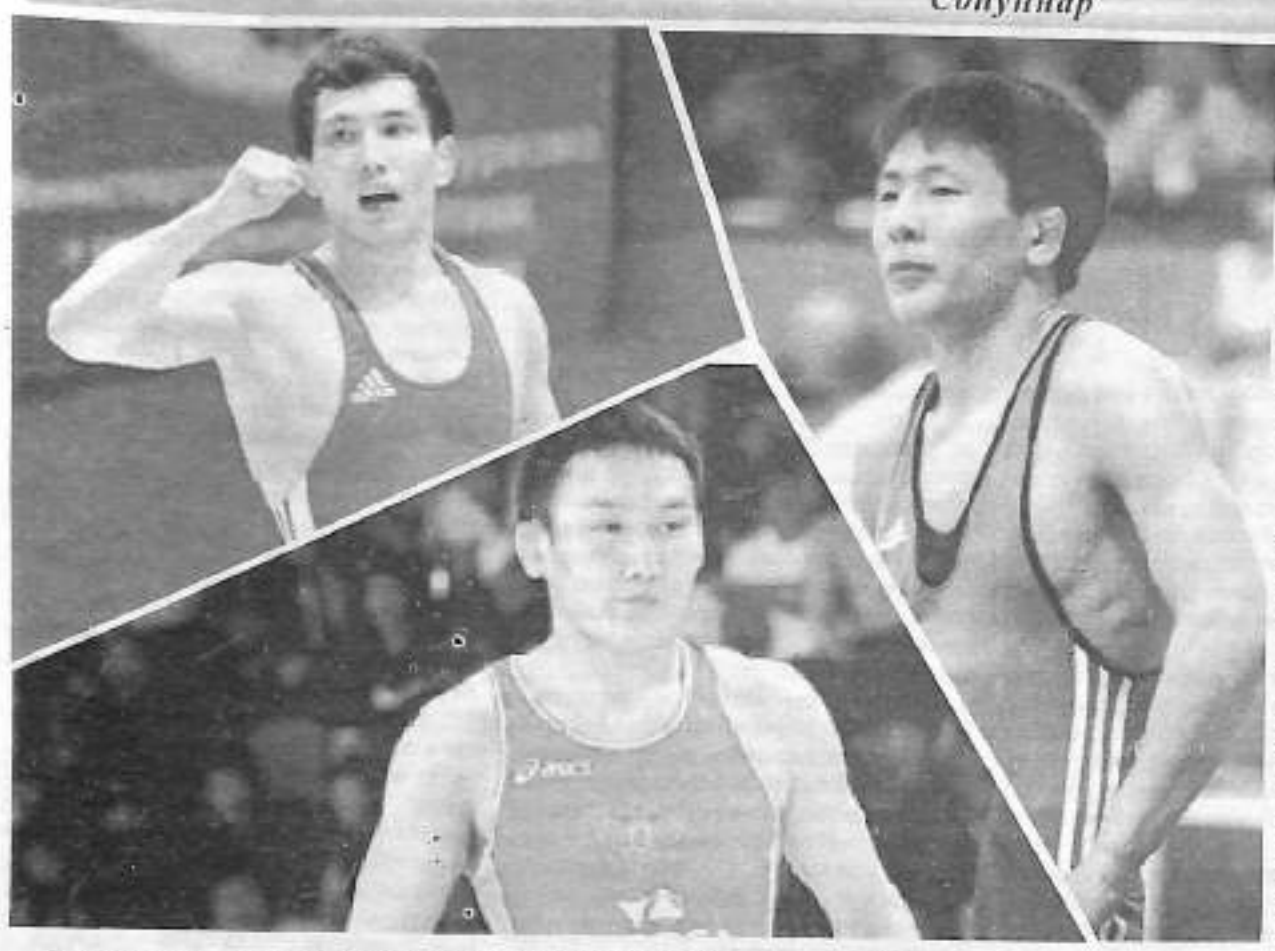

Быйыылгы икки төгүллээх Олимпийскай чемпион Иван Ярыгин аатынан Голден Гран-при сериялаах норуоттар икки ардыларынааҕы турнирга Виктор Лебедев кыһыл көмүс мэтээли, Егор Пономарев уонна Ньургун Скрябин боруонса мэтээли ыллылар. Кинилэргэ Уруй-Айхал! Саха уолаттара чаҕылхайдык күрэхтэһэннэр, тустууну сэнээрээччилэри улаханнык үөртүлэр-көтүттүлэр! Уолаттарбыт дойду сүүмэрдэммит хамаандатын чилиэттэрэ буолбуттарынан эҕэрдэлээн туран, ситиһиилэри баҕарыаҕын!

ЭРИЛИК ЭРИСТИИН ДЕКАДАТА АҺЫЛЫННА

Тохсунньу 24 күнүгэр С.С. Яковлев-Эрилик Эристиин тороҕоҕутэ 123 сылынан аналлаах декада үөрүүлээхтик аһылынна. Декаданы РФ уонсай үөрэхтээһинин бочуоттаах үлэһитэ, СР үөрэҕириитин туйгуна А.В. Неустроева аста уонна декада кэмигэр ыытыллар дьаһаллары билиһиннэрдэ.

Салгыы Л.Д. Ефремова улууска Олонхо ыһыаҕар аналлаах научнай-практическай конференцияҕа кыттыбытын туһунан иһитиннэрии оногдо. А.Н. Софронова суруйааччылар ааттарын сүгэр оскуола музейларын салайааччылара Чурапчыга мустан, инникитин хайдах быһыылаахтык үлэлиэхтээхтэрин туһунан сүбэлэспиттэрин иһитиннэрдэ. Аҕас-баҕыс Настя Алексеева, Сайаана Попова сахалыы кылыйах тойуктарынан дуэттаатылар.

Декаданы СР культууратын туйгуна, „Чурапчы күөрэйэ" Аграфена Кузьмина „Мин ырыа кэһиилээх кэпсэҕим" диэн айар киэһэтинэн киэргэттэ. Аграфена Ивановна тоҥо да саанырдар, лыгыынас, кэрэ куолаһа хас ыллаатаҕын ахсын оссо чөллөрүйэн, күүһүрэн иһэр. Кореоччулэр улаханнык астынныылар, хас толорбут ырыатын дохсун ытыс тыаһынан доҕуһуоллаатылар. Маны таһаарар СР үөрэҕириитин туйгуна Мария Баина салайар болоҕо кэнсиэргэ кыттыбыт. Бэйэтэ хас да ырыаны толорло уонна дьарыктыыр оҕото Витя Трофимовтыын дуэттаатылар. Үнүлүччү талааннаах Артур Семенов кылыйахтаах ырыаларынан, тойугунан уонна хомуска оонньуурутар чыычаахтары ыллатан, дьоҥҥой оҕолоро барахсаттары дьигиһитэн киллэрэн, кистэтэн дьырылатан, онуталыынан эгинэ бэйэлээх, киһи үөйбэтэх-ахтыбатах дорҕоонноруун таһаартаан кореоччулэр сүргэлэрин котохто, сэргэхситтэ.

Бэргээкэй тэрээһиннэр сылдьан, Чакыр олохтоохторо дуоһуйан, астынан, махтанан тарҕастыбыт.

Николай ФИЛИППОВ.

"САНДААРА" БӨЛӨХ УЛАХАН СИТИҺИИТЭ

Чурапчы улууһун "Улыбка" уһуйаанын иитиллээччилэрэ: Иза Родионова (улахан бөлөх) уонна Лилиана Бурцева, Кристина Куличкина, Айсана Сивцева, Айлина Сивцева, Сардаана Старостина (бары бэлэмнэнии бөлөх оҕолоро) саҥа үммүт сыл тохсунньу 5-10 күннэригэр Москва куоракка Аан дойдутаабыт талааннары көрүү куонкуруска "START UP" компания фестивалыгар кыттан, үрдүк ситиһиилээн, кэлбит саҥа дьыл аныын айхаллаан арыйдылар.

Фестивальга Болгарияттан, Венгрияттан, Украинаттан, о.д.а Россия араас куораттарыттан биэс саастаах оҕотуттан аҕам саастаахтарыгар тиийэ кыттыбыттар. Биһиги оҕолорбутун таһыран Сылгантан "Күбэйэ" үнкүү ансаамбыла (салайааччы Егор Семенович Макаров) эмиэ ситиһиилээхтик кыттан кэллилэр. Оҕолорбут "Ладушки" диэн ырыанан кыттан, саҥа ыллаан эрэр болох диэтэххэ, балай да таһымнаахтык толоруннөр көрөөччүлэр биирдэбиллэрин, куттарын-сүрдэрин тутан, дьүүллүүр сүбэ үрдүк сыанабылынан Гран-при үрдүк аатын ыллылар. Үөрүүлээҕэ диэн, оҕолорбут барахсаттар аны күһүн алтыныы ыйга Турцияҕа фестивальга кыттарга ыҥырыы туттулар. Куруһуок салайааччыта Саха Республикатын үөрэҕириитин туйгуна, РФ үөрэҕириитин бочуоттаах үлэһитэ Любовь Юрьевна Макарова оҕолору утумнаахтык дьарыктаабына бу улахан ситиһиҥэ тиэрдэҕэ.

"АРТ-ФЭШН" компания президенэ Т.В.Праскова, генеральнай дириэктэрэ Н.Н.Коротков Л.Ю. Макароваҕа вокальнай ансаамбыл чаҕылхай ситиһиитинэн махтал суругу туттарбыт. Бу компания бэрэстэбилитэллэрэ иннинитин да эһиги оҕолоргут Аан дойдутааҕы күрэхтэргэ куруутун кыттыахтара диэн эрэллэрин сурукка тиһэн туттарбыттар. Түгэннэн туһанан, уһуйаммыт тороппуттэрэ Т.С. Родионова, М.И. Бурцева, А.В. Сивцева, М.П. Старостина оҕолорун арыаллаан барсан, күүс-көмө буолбуттарыгар уһуйаан аатыттан махтанабыт.

Дойду тэбэр сүрэҕэр Москва куоракка оҕолорбут тороппуттэринээн Кремлевскай ёлкаҕа, Океанариумҥа, Кыһыл болуоссакка Юрий Никулин циркэтигэр сылдьан көрөн-истэн, сэргээн, үөрэн-көтөн, астынан кэлбиттэрин кэпсээтэхтэринэ киһи онно тэҥнэ сылдьыбыт саҕа санаан.

Тороппут Марфа Иннокентьевна Бурцева: "Москваҕа тиийэн "Корстон" отельга түһэ сыырыттыбыт. Күнэ иккитэ шведскэй остуолуган аһаталлар. Ордук сэргээн оҕолор Океанариумҥа араас балыктары, акула, тюлень көрдүлэр. Кремлевскай ёлкаҕа сылдьан бэлэх туттулар, кэнсиэр көрдүлэр, Ороһуоспатааҕы киэһээгити аһылыкка сыырыттылар. Никулин цирктигэр верблюдтары, араас кыыллары чугастан тутан олорон көрөн астыныбыт. Куонкурус хайысхата элбэх. Холобур: моделлар, "Принц и принцесса" үнкүү уонна да атын күрэхтэр бааллар. Мин оҕолорбут наһаа актыыбынайдарыттан, туохтан да кыбыстан турбаттарыттан астынным. Үнкүү, хоробуот, хаартыскаҕа түһүү буоллун барытыгар кытыныылар. Онон уһуйаан коллективыгар оҕолору кыра эрдэхтэриттэн тутта-хаита сылдьарга, сыанаҕа тахсыы үөрүйэхтэригэр үөрэппиттэригэр махтанабын. Куонкурус түмүгэр Турцияҕа салгыы кыттар путевка ыллылар", - диэн үөрбүт санаатын үллэстэр.

Онон сыл саҕаланыыта "Сандаара" вокальнай бөлөххө тороппуттэригэр олохторуттар тоскойбут бу дьоллоох түгэн умнуллубат бөлөҕүнэн хаалларыа. Салайааччы Л.Ю. Макарова наһаа үөрэн, долгуйан туран, иилээн-саҕалаан ылбыт сылдьыбыт салайааччыларыгар Лариса Лукинична Макароваҕа, "Күбэйэ" үнкүү ансаамбылын салайааччытыгар Е.С. Макаровка, көстүүмнэрин тикпит Надежда Ахматоваҕа уонна уһуйаан сэбиэдиссэйигэр Е.С.Ивановаҕа махталын тиэрдэр.

Биһиги улууспут "Улыбка" уһуйаан иитиллээччилэрэ"Сандаара" бөлөх уонна Сылгант "Күбэйэ" үнкүү ансаамбыла бэйэтин түһүмэҕэр эмиэ Гран-при үрдүк аатын сүгэн кэлбиттэрэ барыбытын үөрдэр.

Оҕолорбут инникитин оссо үүнэн -сайдан, ырыаларын -тойуктарын чочуйан, элбэхтэ эрчиллэн, күһүн Турцияҕа тиийэн, кыайыы ороскуотун биллиэр, салгыы да ырыа олохторун аргыһа буоллун, ситиһэн симэнниэр диэн бастыҥ баҕа санаабын, алгыс тылбын аныыбын.

П.И. ПОПОВА.

2015 — улууска Олоҥхо сыла

ТҮМҮК АСТЫННАРАР, ҮӨРДЭР

Быйыл улууспутугар Олоҥхо сыла биллэриллибитэ. Бу сыл бинир улахан дьаһальыан Олоҥхо ыһыаҕа ыһыллыыта буолар. Сопоруттааҕыта улууспут кинигэр „Айылҕа“ Культуура уонна духуобунай сайдыы кинигэр „Олоҥхо ыһыаҕа: үйэтитии, түмүктэр, соруктар“ диэн республиканнаах научнай-практическай конференция буолла.

Бу ыытыллыбыт дьаһал түмүктэрин, хайдах ыытыллыбытын, туох туһалах буолуоҕун туһунан филологическай наука доктора, профессор Василий Васильевич Илларионов, улуустааҕы культуура управлениетын фольклор уонна культуурунай нэһилиэстибэ салаатын салайаччы, Олоҥхо ыһыаҕын ыытыы хамыыһыйатын чилиэнэ Валерий Петрович Герасимов бэйэлэрин санааларын үллэстэллэр.

В. В. Илларионов:

– Олоҥхо саха норуотун сүдү баайа, уус-уран тылынан айымныыта. Сүрүк-бичик суох эрдэҕинэ кинигэн кинэҕэ, ыаллан ыалга, колуонэттэн колуонэҕэ тылынан бэриллибит искусствобут бинир көрүнэ. Чурапчы Бостуруускай улууе кинигэн буоларыгар, улахан айан аартыгын мигэ сыпарыгар кэлин-барыы, халарыта сылдьыыны эбэх эҥ. Онон эйиги улуускут олоҥхо уутуйан үөскэтэн түлбэтигэн буолар. Улууска эрэ буолбакка, Саха сирин үрдүгэн биллибит Олоҥо, Ырыа Ымыылаах, И. Г. Теплоухов-Тимофеев о. д. а. үөскэтэн сиэтэриэн биллэр. Бинир дойдулааххыт В. П. Ермолаев Чурапчы улууһун олоҥхоһуттарын барыларын олохторун үөрэтэн, олоҥхолорун түмэн, саҕыстаан „Чурапчы олоҥхоһуттара“ диэн кинигэ таһаартарбыта. Бэйэтэ агроном үөрэхтээх киһи бу сөҕүмэр үлэни оҥорбутун сөҕөбүн, кинигэн кэн туттабын. Сүрүйааччыларыгыт Эрилик Эристин, Михаил Дьоруйуурап, фольклористар Сэҥэн Боло, Өнүрүүскэ Саабыр, о. д. а. бэйэлэрин улуустарын олоҥхоһуттарын үйэтитиигэ эмиэ эбэҕэн оҥорбуттара. Хайа уонна Иохельсон диэн учуонай быыыр Чурапчыыа кэлэ сылдьан ыһыаҕы хаартыскаҕа түһэрбитэ үйэтиллэн, биһиги кэммитигэр тиийэн кэлэн, саха норуотун оччотоокуу ыһыаҕын, чуолаан чурапчылар тэрээһиннэрин, ыһыарка түмсүү бинир ураптын—оҥуохайы көрдөрбүтэ баар. Аны туос ураһаларыгыт фрагменнара Нью-Йорк куоракка, Ленинградка музейдарга тураллар. Онон Аан дойду таһымыгар тиийэ биллибит дьоҥнуут.

Кэмпириэнсийэ чаҥыннан эгэххэ тэрээһин олус үчүгэй. Саха дьонун сиэриэн ыалдьытымсаххыт, кэмпириэнсийэни тэрийбит улахан культуураҕыт кини дьиэҕэ киириэхтэн биллэр. Сылгас, үүтэх чэйинэн, алаадьыанан, саламаатыанан айах тутан көрсүбүттэриигэр олус үөрдүм. Эдэр оҕолордуун саха таҥаһын кэтэ сылыыллара бэйэлэрин омук быыһыытынан сыаналаналларын, өбүгэ саҥатын кэтиллибит танаспыыллар атарамсыыпаттарын, кэрэ тутта таҥыыларын туоһулуур. Кыра саастаах оҕолор олоҥхоттон быыа тардыылары интибэккэ-толлубакка толорбуттарын олус көрөхсүгэтим. Ыччатгарбыт, оҕолорбут олоҥхону биэр, толорор буоллахтарына бу улуу айымныыбыт олбот тыыннаныа, сайдыа, сиэтиллиэ турдаҕа.

Биэс хайысхаҕа дьаһалаттар испиллиннилэр. Барыта 168 үлэ киирдэ. Сорох дьаһалаттары бириэмэ тиийбэкэ испибэтибит эрээри, рефераттар хамыыһыйаҕа тутталыыллар. Олоҥхоту ымпыгар-чымпыгар диэри ырыпан үөрэтэбиттэрэ, наука билиитэриигэр кылары тирэҕирбиттэрэ үөрүү. Барыа эйиэ үлэһиттэрэ ыарыыбыттара көрөхсэбиллээх. Үлэлэр барыта хомуурунньуоҕа киллэриллиэхтэрэ.

Сахалыы аҥыран-уолуйан республикаҕа көмөлөк биллэр үчүгэй үлэлээх „Чурапчы“ ТХПК кэмпириэнсийэ ыытыыларын күндүлээтэ. Астыыным. Махтанабын.

Уопсайынан, кэмпириэнсийэ сыалын-соругун сиппэ дии саныыбын. Улахан тэрээһиннээххитин, түмсүүлээххитин кэрдэрдүгүт. Аны сайын буолар ыһыах үчүгэйдик тэриллиэҥэр, таҥыма үрдүк, ураты буоларыгар эрдэлээхпин.

В. П. Герасимов:

Кэмпириэнсийэ тэрээһинин ыытааччыларыгыт—улахан учуонайдар, институт үлэһиттэрэ, олоҥхону республикабытыгар пропагандалаччылар, тэрийээччилэр астынан, хайдаан барбыттарыттан олохтоох киһи, ыһыаҕы тэрийээччи буоларбынан улаханнык үөрүүм. Элбэх сүбэлэри биэрдилэр, оҥу кыаллаларынан туһаныахпыт, олохха киллэрэргэ үлэлэһиэхпит.

Бэйэм „Олоҥхо ыһыаҕын ыытыы түмүктэрэ, үгэстэрэ, тэрээһиннэр“ диэн хайысхаҕа дьаһалаттары истиигэ салайаччынан үлэлээтим. Ханалас, Уус-Алдан, Мэҥэ-Хаҥалас, Чурапчы, Таатта улуустарыттан, Дьокуускай куораттан кыттыылар. 21 дьаһалаты сайаапкаламмыыттан 14 испиллиннэ. Сонун этиилэрдээктэр. Хоскобур, олоҥхо дьиэтэрин көрүүтүн-истиитин, үөскэтиитин культуура салаатыгар киллэрэн, биодьиэстэн үп көрүөхэ, Олоҥхо дьиэлэрэ бэйэлэрин хайысхаларынан эргичи үлэлиилэрин ситиһиэхэ (сорохтор музей буолбуттар), Олоҥхо ыһыаҕын аптыыра олоҥхо тылларынан, үрдүк тылынан ыытыллыахтаах, Этно-культуурунай кинигэни кыһыылары үгэстэр усулуобуйаны олохтуохха, олоҥхоҕо сыһыаннаах маҥыннан, тимиригэн уһааначчылары, худуоһуннуктары ойуохха, кинигэрэ болҕомтону ууруохха диэн санаалары сэҥээрибит. Өссө ыһыах кэмигэр куонкурустарга, күрэхэх аҥара элбэх кыттааччыны түмүүгэ, эрэ сүүмэрдээн баспыыттары эрэ киллэриэххэ диэн этиини оруннаҕыныан аахпыбыт.

Кэмпириэнсийэҕэ атын омуктаран кэлэллэр күүтүлэр. Норуоттар икки ардыларынааҕы „Олоҥхо сиригэр этнографтар көрсүһүүлэрэ“ диэн этнический форум ыытыллыаҕа.

Кэмпириэнсийэ түмүктэрэ кытаанахтары астыннарда. Республикабыт Президиэнэ Е. А. Борисов олоҥхону сайыннарыыга өссө уон сыллы салгыы биллэрбитигэр биһиги кэмпириэнсийэбит матырыйаалара, оҥорбут түмүктэрэ олук уурсуохтара.

Кэсторун курдук түмүк астыннарар, үөрдэр. Улууспутугар аны сайын ыытыллыахтаах Олоҥхо ыһыаҕын тэрээһиннэригэр барыы бүттүүн турунуоҥун, таҥыллаах Чурапчыбыт дуораанныахтык аптаныарыгар көмөлөһүүгүн!

Алексей СЛЕПЦОВ.

Хаартыскаҕа: "Орсоойдоох үрдүк санданы" ыытыах сайын-үгүн чаҥарыыларыгар.

Спорт

Саха араадьыйатын истэ олорон

Виктор Лебедев Иван Ярыгин аатынан Голден Гран-при норуоттар икки ардыларынааҕы турнир кыаҕыт комус, Ньургун Скрябин, Егор Пономарев боруонса мэтээллэр хаҥаайын нарыынан буоллулар.

Үс күнү быһа тустууну сэҥээрэччилэр Саха араадьыйатын сарсыарда 10 чаастан киэһэ 23 чааска диэри кэтэн иҥиттибит.

Тохсунньу 23-25 күннэригэр Красноярскай куоракка кэнгүл тустууга икки тэҥэлээх Олимпийскай чемпион Иван Ярыгин аатынан Голден Гран-при сериялаах норуоттар икки ардыларынааҕы турнир 26-с тэҥэлэн ыытыллына. Саха уолаттара олус үчүгэйдик туһунньулар. Бу турнирга Аан дойду, Олимпиада соонньуутун бэрэстэ барыы хотон туһунньулар. Биһиги уолаттарбыт наһаа оннук сөҕүлүбэппэлэр. Сэрэтиннэн эбэтэр бинир-икки оҥуохунан, тэҥ киириэҥэ кыайарыллар.

57 киилэ ыытаҥныахтарга 46 бөҕөс күоҥ көрсүбүттүгэр 12-тэ саха бөҕөстэрэ. Кинигэргэн саха тустуутун эрдэ, Аан дойду икки, Россия түөрт тэҥэлээх чемпиона, спорт үгүстүк маастара Виктор Лебедев үчүгэйдик, эрэлээктик тустан бастакы мүөстэни ылла. Кини маҥнайгы көрсүһүүтүгэр Ногбаатар Динданбазар (Монголия) 7:2; Азамат Тускаевы (Алания,Россия) 6:3; А.Личиновы (Белоруссия) 15:0; бинир дойдулааҕын Ньургун Скрябины 6:2; финалга И.Мускаевы 7:1 (Дагестан, Россия) ахсаанныыгын кыайталаата. Уруут Иван Ярыгин турнирыгар 2009 сыллаахха иккис, 2010 сылга үһүс мүөстэлэри ылаатабыта. Уолбут 2011 сыллааҕы туругар, формаҥыгар киирэн эрэр эбит. Туттуута холкута, лоп-бааччы, албастары комбинациялыыллар, тиэхиникэтэ чочуллубута, уопута көрөрө үчүгэй.

Бэйэтэ корреспонденнарга биэрбит интервьютугар: "Хаҥсыһыыларым ыараханнык аастылар, инникитин өссө тренербиэнэн үөрэтэҕиом. Соругум Аан дойду кубогар, Россия чемпионатыгар кыттан, 2016 сыллааҕы Олимпиадаҕа киирэн тустуу буолар," – диэбит.

Чурапчыыаҕы физкультуурунай институту бүтэрбит, биллигин Кирилл Николаевич Захаровка эрчиллэ сылдьар, Мэҥэ-Хаҥалас ыччата, чурапчылар күтүөлүгэ Ньургун Скрябин үчүгэй, стабильнай тустууну көрдөрдө. Кини үөһэ сөпкөҕа В.Лебедевтыын баара. Бастакы көрсүһүүтүгэр Нургазы Абдурахаанова (Киргизия) 11:1, иккиэҥ бинир дойдулааҕа Степан Соркомовы 11:0, үһүскэ Олимпийскай оонньуулар призерыра Ш.Юмотаны (Япония) 3:1 ахсаанныыгын хотуталаан баран, бинир дойдулааҕа В.Лебедевка 2:6 ахсаанныыгын кыайтаран баран, үһүс мүөстэ ирдэн киирэннэр Ногбаатар Динданбазар (Монголия) 5:0 ахсаанныыгын кыайан, И.Ярыгин аатынан турнир боруонса мэтээлин ылан, Саха сирин тустуунуу сэҥээрэччилэриттэн барыбытын улаханнык үөрдэ.

Үгүс көрөөчү, иэстэччи үгүстүк иҥэр тустуук В.Рассадиндан үгүү күүппүттэрэ. Турниры үчүгэйдик саҕалаабыта. Ол курдук, Тамерлан Караевы (Россия) 10:3, бинир дойдулааҕа М.Ивановы 6:2 ахсаанныыгын кыайталаан баран, бу турнирга иккис мүөстэни ылбыт И.Мусукаевы (Дагестан, Россия) 4:8 ахсаанныыгын кыайтаран кэбистэ. Салгыы киириэҥ финалга таҕыстыыгын тустан, Сонн Арамосы (США) 8:4 ахсаанныыгын кыайан баран, үһүс мүөстэни ылыыларга тэҥ киириэҥ, Атем Гебековка (Россия) 7:8 ахсаанныыгын хотордо. А. Гебеков, Бембая Ерденебат (Монголия) боҕоҥнан кыайан, үһүс мүөстэни ылла. Эдэр уол уоттуруо, кэскилэ иннигэр!

Иван Ярыгин турнирын быыыырыынны призера Николай Ноев-Аяныгов бастакы көрсүһүүтүгэр Аслан Доковы (Россия) 2:2 кыайан баран, иккис киириэҥэ Расул Калиевка (Казахстан) 2:2 ахсаанныыгын кыайтарда.

Аан дойду призера Владислав Андреев (Белоруссия) бастакы киириэҥэ Базар Хотгаловы (Россия) 9:1 ахсаанныыгын хотон баран, бэйэтин кытары эрийсэр, үксүгэр кыайар уолтугар А. Лапиновка (Белоруссия) ыраастык кыайтарда. Инникитин бастакы нуомор буоларга кутталлаах кыайтарыы буолла.

Атын эдэр уолаттарбыт бу түһүлэҥэ: Д.Аксенов, Н.Оклопов, И.Ефремов, В.Степанов, В.Стручков үчүгэй ойдобулу хаалларыллар.

61 киилэ ыытаҥныахтарга 33 бөҕөс тустубутуттан биһэ сахалар. Кинигэргэн Чурапчы Кылааҕын ыччата, спорт Аан дойдутааҕы кылаастаах маастара, 2014 сыл Россия үрүн комус призера, Армениаҕа ыытыллыбыт норуоттар икки ардыларынааҕы турнир, Европа Кубогын кыайыыларыгар, Д.П.Коркин аатынан норуоттар икки ардыларынааҕы Гран-при турнир боруонса призера Егор Пономарев үчүгэйдик тустан, тустар маастарыстыбатын биэтик көрдөрөн, боруонса мэтээл хаҥаайынныыгын буолла. 2014 сыл ситиһиилэрэ түбэспиччэ буолбатаҕын дакаастаата.

Бастакы көрсүһүүтүгэр Азия, Казахстан чемпиона Р.Инсенбаевы 6:2, иккиҥэр аан дойду призерун Дөлөт Неязбековы (Казахстан) 8:1 ахсаанныыгын кыайан иҥэн кобуоҥэ ыраастык уурда. Үһүс көрсүһүүтүгэр Нагын Куулары (Тыва-Красноярскай) тэҥ киириэҥэ 2:3 ахсаанныыгын кыайтаран кэбистэ. Н.Куулары сөҕүйдэр кини дьиэки ыарыйдылар. Онон иккиэҥэ комолостор. Гоша манна кыайбыта буоллар, 1-2 мүөстэни ылыыларыгар Александр Богомоевы (Бурятия) кытары финалга тустуохтаҕа хаалла. Онтон салгыы Аан дойду эдэрдэрэ чемпиона З.Рамоновы (Алания-Россия) 8:1 кыайан баран, үһүс мүөстэ иҥэн киириэҥэ Россия хас да тэҥэлээх призерун Булат Батоевы (Бурятия) 7:3 ахсаанна кыайан иҥэн, кобуоҥэ ыраастык уурар, үһүс мүөстэ буолла.

Бу кыайыыларга Дьокуускайга ыытыллыыбыт 2014 сыл Россия чемпиона, барыы биэрэ бөҕөстүт Александр Богомоев (Бурятия) бастаата. Иккис Нагын Куулар (Тыва-Россия), бинир үгүү Дзамал Отарсултанов (Россия-Красноярскай) ылла.

Егор Пономарев күүс-уох оттунан эбиллибит; эрчиллиигэ, турута үчүгэй эбит. Сылайбат, туруу иккис агарыгар өссө аҥыыран, тэбиэлиирэн туран күүскэ киирэр. Онон уолбутугар иннигэ эрэ-бит улаханнык.

Владимир Флегонтов бириистэх мүөстэҕэ киирсибэтэ. Бастакы көрсүһүүтүгэр бинир дойдулааҕа Борис Семеновы 9:6 кыайан баран, иккис киириэҥэ Гаджимурат Рашиповка (Дагестан-Россия) 1:9 ахсаанныыгын кыайтарда. Владимир тустар маастарын, спиэрин Осетия, Дагестан уолаттара үөрэппиттэр, тустар күлүүнү бэлбуттар.

Күрэхтэһии кылаабынай сөҕүйэтинан Саха тустуутун бэрэстэбиитэлэ С.С.Чердонов үлэлээтэ. Онон сахалар тустуубут үрдүк көрдөрүскэ турарын эмиэ көрдөрдө.

Уруут Аан бастаан спорт үгүстүк маастара, Олимпийскай чемпион, аан дойдутааҕы экстра-кылаастаах сөҕүйэтэ Г.П.Гинигин Алаантааҕы Олимпиадаҕа сөҕүйэлэн турар. Бэйэлэтэ И.Ярыгин турнирыгар саха уолаттара үчүгэйдик кыыллылар. СР старшай тренерэ Владимир Николаевич Кириллин салайаччылаах тренерскай Сэбиэт сотоокчук үлэлээн иҥэрэ көҕүлүө. Уолаттарбыт үйүн дойду сүүмэрдэммит хамаандатыгар чилиэннэнэн киирдилэр. Кинигэргэ ситиһиилэри баҕарабыт.

Платон КОРКИН.

Үйгуну-быйаҥы дэлэтии – барыбыт соруктуут!

Үйгу кыһата

"Чурапчы" ТХПК "Сана олох" хаһыакка ыйга бириҥэ тахсар анал сыһыарыыта

№ 1 (46)

2014 сыл Тохсунньу 29 күнэ чэппиэр №8 (11018)

БЫЛААННАР, СОРУКТАР ЧОПЧУЛАННЫЛАР

2014 сыл түмүгүнэн тыа хаһаайыстыбатын үлэлэриҥэр улуус үрдүгэн тиэрдиллибит быыстаннар туоластулар. Сүрүн үлэлэриҥэн үүтү, эти соҕотуоҥкалааһын буолар. Маныаха „Чурапчы" ТХПК ыччат оруола улахан. Ааспыт сыл түмүктэриҥ, иннинэ соруктар туоларынан кооператив бырабылыанньатын председателэ Н. А. Аржаков билиҥнэриҥэр:

— Үүтү, эти соҕотуоҥкалааһыҥа быыстаммытын толордубут эрээри кэҥи күүскэ үөрэтэ, кэҥэн туттара суох. Ол курдук, сыл бүтэнин ыйдарыгар диэри үүтү туттарыы соругун ситиспэккэ испиппит. Быыстаммытын кыл-мүччү толордубут. Дьиҥнээн кыалыыбыт, саҥаа улахан быыстан буолбатах. Дьоммут-сэргэбит үүтү туттарыыта күүскэ үлэлэбэтиилэр. Биричиинэлэри бородуукуоуйаларын туттарар сыаната намыһаҕа, үлэлэбит ороскуотторун саппата буолбута. Кэмэ хаһыы суоһу тоботуттэр корулуйбутэ, үүтү ыаһыыта интэриэс молтобутэ эмиэ охсубута. Сорохтор синоовдор торообут ынахтары ыабакка ыыгэйдэри сыһыыта ыытан кэбиэр буолбуттара. Нэһилиэнньэттэн үүтү тутуута нэһилиэктэрдээҕи үүтү тутар пуунар, сыахтар, улуус киниҥэҕи, Мугудайдааҕы собуоттар үлэлэбиттэрэ. Кыһыын икки хайысханан анал массыына сырытыннарабыт, тоҥуран эмиэ тутабыт. Үүтү туттарбыттар харчыларын толоһон иҥэбит. Ахсыннары ыйдааҕыны бу ыйга толоон бүтэриэхпит. Быыстыбын 6900 тонна үүтү соҕотуоҥкальахпах буоллахпытына, быйыл 7100 тонна быыстаннаахпыт. Үүт сыаната үрдээтэ, льон дохуот ыарга интэриэһэ улаатта. Сотору маассабай торуох саҕаланыаҕа. Сыл бүтүүтэ күүтэ ортотуран 1800 кг тутар эбит буоллахпытына, биилэрин 2400 кг тиийдэ. Оссо эбиллэн иҥиэҕэ. Үүтү тутар барыы тэриллэрбит үлэлиирэ бэлэмнэр. Быйыл үүт, үүтүн онтоһуллар бородуукуоуйа хаачыстыбатыгар улахан болҕомто уурулуоҕа.

Эти соҕотуоҥкалааһын быыстаҥын толордубут. Механизированнай буойунабыт комиэр, график быһыытынан үлэлиитэ. Эти тутуу результатына киирэриитигэр бэлэмнээх корсуохтээхпит. Аны сайын ыытыллар Олонхо ыһыаҕар анаан биэ, убаһа этин тутабыт: Бэйэбит маҕаһыыннарбыт; оҕо аһын онгорор комбинаппыт үлэлэрэ үчүгэй. Сатаммыт тэриҥэн маркет ньымаҥынан үлэлиэхтэрэ.

Соторуталаҕына республикабыт Ил Дарханыгар 2015 - Урбаан сылыгар хайдах үлэлиирбитигэр сүбэ мунньах буоллаа. Итиннэ „Маарыкчаан" ПО председателэ Г.В. Смирников, „Дорожник" ХЭГ начаальникэ солбуйаччы В.П. Захаров, Чакыртан ЖСПК салайаччыта С. И. Михайлова уонна мин кыттыыны ылыыбыт. Тыа хаһаайыстыбатын министиэристибэтиэр министри солбуйаччы А. П. Самсонов аҥы-уолу онгорор тэриллэлэр, баанналар салайаччыларга кыттыылаах мунньаҕар сырыттыбыт, үммүт сыл соруктарын чопчулаппыт.

2014 сылга тыа хаһаайыстыбатын үлэлэрин көрдөрүүтэ

Нэлэга	Поголовье КРС на 01.01.2014г.	Поголовье КРС на 01.01.2015г.	Отклонение	Поголовье коров на 01.01.2014г	Поголовье коров на 01.01.2015г.	Отклонение	Поголовье лошадей на 01.01.2014г	Поголовье лошадей на 01.01.2015г.	Отклонение	План закупа молока на 2014г., тонн	Выполнение на 01.01.2015г.	В %
Авгарская	881	883	2	364	355	-9	737	693	-44	282	341	121
Бахсытская	1006	1106	10	454	459	5	328	342	14	352	330	110
Болтогинская	565	831	-37	353	293	-60	853	991	138	275	171	62
Болугуренская	1620	1350	-270	713	587	-126	1271	1063	-208	553	450	81
Арыылахская	887	880	-7	413	350	-63	722	765	43	321	406	126
Кыгаллахская	1016	1012	-4	362	362	0	869	932	63	281	301	107
Мугудайская	1233	1278	45	458	502	44	964	1072	108	355	365	103
Окорусунская	1721	1518	-203	701	642	-59	1240	1369	129	523	455	87
Соловьевская	1651	1451	-200	704	589	-115	830	782	-48	546	662	121
Сылаевская	2286	2071	-215	995	775	-220	1683	1628	-55	772	631	82
Тэлейская	798	850	34	267	279	12	517	557	40	207	282	141
Хапарская	1034	1034	0	401	405	4	390	486	96	311	422	136
Хатылыыская	1094	949	-145	450	400	-50	946	1048	102	349	225	82
Хаптагайская	1024	976	-48	399	379	-20	629	674	45	244	331	136
Хоптогинская	2065	1862	-203	865	718	-147	1152	1229	77	669	586	88
Чакырская	1463	1247	-216	636	517	-119	665	740	75	494	590	119
Чурапчинская	1222	1184	-38	473	437	-36	716	766	50	367	200	54
По улусу	21957	20462	-1495	9066	8047	-959	14512	15137	625	6900	6946	100

"ҮЙГУ КЫҺАТА" ТОХТООБОТОҔОР МАХТАНАБЫН

„Чурапчы" ТХПК пресс-киниигэр дуогабарынан оруобуна үс анаар сыл үлэлээн ааспыт балаҕан ыйыттан тохтоотум. Доруобуйам туругунан уонна сааһырыы бэрэлэгиэнэн.

„Сана олох" хаһыакка үлэм сүнньүнэн кооператив үлэтин-хамнаһын сырдатар „Үйгу кыһата" диэн сыһыарыыны ыйга бириҥнитэ таһаартаран кэлбитим. Мин кэннибиттэн кооператив, хаһыат салалталарынныын сүбэлэһэммит суруналыыс А. М. Слепцову кытары кэпсэтиһэн бу сыһыарыыбыт салгыы таһаарыллар. Саҕалаабыт; дуоһабын ууран үлэлээбит үлэм салҕанарыттан үөрэбин, махтанабын.

Барыта 42 нүөмэри онгорбутум. Оннооҕор биир ыараханнаах. Билиҥнэ кэмнэ салайаччылар, специалистар хаһыакка саналарын, көрүүлэрин мээнэ суруйбат буолан хаалыллар. Онон тэптик сонуннарган саҕаланар барыы ыстатыйалары бүттүүнүн кэриэтэ бэйэм суруйарым. Оларго кооператив күннээҕи, ыйдааҕы, сылдааҕы үлэтэ-хамнаһа сиһилии сырдатыллан иҥэрэ. Түмүгэр дьоҥсэргэ тэриллэ үлэтин туһунан билиитэ-көрүүтэ кэҥиирэ, эйбиирэ чахчылаах суол.

Бу сыһыарыы, уопсайынан хаһыат, бөчөгөт суоттата дьон аахпытыгар, билбитигэр эрэ буолбатах. Саамай сүнньэ дьону үлэҕэ көҕүлүүрүгэр, түмэригэр, бастыҥ уопуту олохтоох киллэриигэ туһалаҕар сытар. Холобур, 2011 сылдаахха соҕуруу нэһилиэктэр кураанаабыттарын истэн, Үөһээ Бүлүүгүгэн уу харчылаах кэлэн эйбэх ньирэйи атыылаһан бараллар соруммуттара. Онуоха „Гаҥнарыахсыт буолуман" диэбит курдук ыстатыйалары суруйбутум өйдөтүү үлэтигэр комолоох буолбута. Улууһум уонна республика хаһыаттарыгар посуоһунан уулу ыстардахха, тиитигэн, дулҕанан кыра быһыыттары онгорон уулу халыытан нуолсуттэххэ сукка, курашпа от аһара хойуутук үүгэр эбит диэн эйбэктик суруйбутум. Итини таһынан Алаҕар леснигэ Г. Оконешников биир быыылка эмиэн РЛЮ-нан (ранцевый лесной опрыскиватель) хоруйатын аһынатын эмтээн сут дьыл 8 оту юбиспитин, Сылаг баайынай Арамаан Пермяков дьон сирэн бырахпыт алаастарын күрүөлээн, онгорон 30-са оту, күөх маассаны, Улахан Күөл эдэр фермерэ Сэмэн Макаров икки 10-нуу саастаах игирэ уоллаттарын бырысыапка олордо сылдьан, 30-са гектар баайынаҕа бурдук ыстаран, 75 тонна күөх маассаны ылбыттарын сырдаппыттым. Ити уопуттары туһаммыт, инникитин даҕаны туһанар дьон аҕыйаҕа суохтарыгар эрэнэбин. Олор төһө кодьүүһү, барыны биэрэллэрин аҕаан ситэр уустук.

Ол эрээри биири эбииниктин. Сорохтор миигин „Мээсэни" наар хайҕаан тахсаҕын диэн хомуруйуох курдук саҥараллар. Ол гынан баран суруйуулардар кооперативы сымыйанан хайҕаан, оннооҕор суоҕу, үлүгэрэн, сымыйанан суруйбуттуун биири даҕаны булуоххут суоҕа.

Билиҥнэ кооператив уонна „Сана олох" салалтата „Үйгу кыһатыгар" нэһилиэктэр тыа хаһаайыстыбаларын үлэлэрин сырдатыыны саҕалаабыттара көрэхсэбиллэх. Бу сыһыарыы сылгы тахсара улахан туһалаах уонна наадалаах буолуо диэн туран хаһыакка саналаабыттын, үлэ уопутун, араас көрүүлэриитин суруйун диэн ыытырабын.

Иван ПОНОМАРЕВ.

СОНУННАР

САНА МАҔАҺЫЫН АҺЫЛЫННА

„Чурапчы" ТХПК Дьокуускайга „Алаас аһа"диэн сана маҕаһыына аста. Ленин аатынан болуоссаттан чугас. Маркет ньыматынан үлэлиэҕэ. Чурапчы үүтүн, этин онтоһуллубут бородуукуоуйатын столицабыт олохтоохторо хамаҕатык ылаллар.

СЕМИНАР ЫЫТЫЛЛЫАҔА

Олунньу 6 күнүгэр улуус киниигэр Урбаан сылын аһыыга аналлаах дьаһал ыытыллыаҕа. Программаҕа тыа хаһаайыстыбатын үлэлэриэн дьарыктанар тэриллэлэр, баайынай, чаайынай хаһаайыстыбалар салайаччыларыгар, үлэһиттэригэр анаан пенсияҕа, полуоктарга, о. д. а. уларыйыыларга семинар буолуоҕа. Кэлэн ахтыыбынай кыттыыны ылыҥ.

САЙААПКАЛАР КИИРДИЛЭР

Улууска тыа хаһаайыстыбатын сайыннарыыта агрокластерынан үлэлэһиитэ улахан болҕомто уурулар. Бу хайысханы сайыннарар баҕалаах 14 нэһилиэктэн сайаапка киирдэ. Итиннэ улуустаабы экономическай сэбиэт хамыыһыйыта быйылгы сылга үлэтин саҕалаччылары быһаарыахтаах.

УОПУТ АТАСТАҺА БАРЫАХТАРА

Быйыл сири кытары үлэ күүскэ ыытыллара быыстаннар. Бу күннэргэ улуус делегацията уопут атастаһа Намга барыаҕа. Олунньу ыйга Уус-Алдан Таҥдыгар тиийэн Социалистическай Үлэ Героя М. Н. Готовцев үүтү ыаһыыта уопутун билсиһиэхтэрэ.

УЛУУС БАСТЫҢ НЭҺИЛИЭГЭР—ТӨЛӨЙГӨ

Ааспыт сыл түмүгүнэн нэһилиэктэр икки ардыларыгар куоталаһыыга Төлөй бастакы миэстэни ылбыта, баһылык Николай Иннокентьевич Аммосов „Нэһилиэк бастын баһылыга" номинация хаһаайынынан буолбута. Хаһыаппыт бүгүннү нүөмэригэр „Үйгү кыһата" сыһыарыыга бу нэһилиэк салалтатын тыа хаһаайыстыбатын үлэлэрин сүрүннээһиннэ специалиһа Е. С. Сивцевы , эдэр фермер И. П. Хоютановы уонна „Азаана" бааһынай хаһаайыстыба үлэһиттэрэ Ю. Д. Голиковы, Н. С. Степановы кытары көрсөн үлэлэрин-хамнастарын билсиибитин, сэһэргэһиибитин бэчээттиибит.

Эдэр фермердэр сүбэлэһэллэр.

Нэһилиэк хонтуоратыгар баһылык кабинетыгар киирбиппит. Николай Иннокентьевич үлэлиир остуолун тула эдэр фермердэр мустаннар улуус киинитэн сүбаама биэрэ колбит. Предпринимательствоны өйүүр кинн специалиһа С. Е. Атласованы кытары көрсүһэ сылдьыбыт. Баһылык Сивцевы көтүлүннэр. Егор Самсонович нэһилиэкэ тыа хаһаайыстыбатын үлэлэрин турутун билиһиннэрдэ. Ханнык да сурутубичиги, таблицаны көрөн сиргэлиэкэ элбэх сыыппараалары, тэнитээһиннэри аҕалан, иннинэ быыаннарын, ханнык кыһалҕалар баалларын сиһилии көрсиэриттэн сыныгыаатахха балаһыанньаны толору билэр, үлэ-хамнас түүннар ыаллар, кыһалҕалар специалист буоларын билэр.

Бүгүннү турутуран нэһилиэкэ 830 сүөһү баар, ити быыбырыыпыттан 34 тобоҕон элбэх. Ыраах ахсаана 279 тобоҕо тиийэн быыбырыыпыттан 12 тобоҕон элбэ-эбит. Сылгы ахсаана 557 буолан 40 тобоҕон эбиллибиттэр. Үүгү туттарыыга 270 тонна быыаннаахтарын 292 тоннаан толорон 141 бырыһыан буолбуттар. 32 сибиинньэлэктэр. Бу сыыппара уларыйыахтаах. Үгүстэр саас Хатастан аҕаларан күнүгүгэ диэри иитэллэр. Оттоһуун быыаанын 127 бырыһыан толорбуттар. Сир оттоһуутуттар үлэлэһэр быыаннаахтар. Аны сайын С. М. Толстоухов, Е. Г. Борисов 30 гектарга зеленчаҕа анаан ыһыахтара.

Сүөһү иитиитин сайыннарар, эҥэрдэри бу хайысхаҕа чуһаһатар сыалтан бөлөрьыыпыттан агрокластерынан үлэлээһини саҕалаабыттар. Нэлбэр алааһы аналаннар 5 фермаҕа учаастактарынан түнэппиттэр. Биллэрин агрооскуола уонна фермер И. П. Хоютанов хотон тутуннулар, сүөһү бөлөннүлэр. Итиннэ В. С. Смирников, Г. В. Смирников, Д. А. Дьячковскай эбии киириэхтээхтэр. Биллэрин сүөһүлэрин чаҥыйыы хотоноҕо туруораллар. Эбии сүөһү бөлөнүөхтаахтар. Атын улуустаран племенной сүөһүлэри аҕаларга дуогабарыһаллар. Кластерга бэйиэт 13 тиэктэни 60-нуу тыс. солк. аҥыылаһан Уус-Алдан Таҥданыттан аҕалбыттар. Барыта аҥын сиргэн 80-ча сүөһүнү бөлүммүттэр. „Майа" МТС салайаччыта бирэ дойдулаахтара А. А. Борисова кытары сибээстээхтик үлэлиилэр. Бу тэриллэ бэйэтин тиэкиникэтин 30 гектар сири хорутан ыһан хомуйуохтаах. Сүөһүлэри агрооскуола үлэһиттэрэ В. В. Смирников, Д. Н. Борисов көрүнэхтээхтэр. Үлэлэрин сыыйа көнгэн иҥэрэ быыаннаахтар. „Олокоос" бааһынай хаһаайыстыба (сал. В. В. Смирников) Мэҥдийэҕэ 50 тобо киирэр кыстык фермаҕын аҥыы технологиинан тутарыаҕа. Каркаһын тимириэн оногоробут.

Сайынын үүгү 3 сиргэн туталлар Мэҥдийэттэн „Олокоос" бааһынай хаһаайыстыбаттан, Оҕус Баһа сайыныттан „Азаана" бааһынай хаһаайыстыбаттыттан уонна бөһүөлэктэн чаҥыйыы ыаллардан, Чурапчы, Мутуйай үүгү астыыр собуоттарыттар ыыллыллар. В.В. Смирников, Е.Е. Адамов, В.М. Захаров салайаччыыллар уе улахан хаһаайыстыба үүгү ыаҥыйыа таһаарыллыахтык үлэлиилэр, сүрүн күүһүгүн буолаллар. Икки сыыппараатыттаахтар. 164 биэлэк племенной хаһаайыстыбалаахтар.

Иннокентий агрокластарыгар сиэрэн эҥэр ыччаты сүөһү үлэлиэҕэ сыныарарга, сир оттоһуутуттар үлэлэрэ быыаннаахтар. Оҥуока кластерга үбүлүн-хаҥыллан комплексыны, суол оттоһуутуттар, электроуот киэбиннитэ улуус салалтата күүс-көмө буоларыгар баҕаахтар.

Былааннарын толордулар, сорук өссө улахан

САЙЫННАРАН, ТУПСАРАН ИҺИЭҐИМ

И. Хоютанов.

Е. С. Сивцев, эҥэр фермер И.П. Хоютанов буоламмыт Нэлбэр аласка баар агрокластер фермаларыгар тиийэбит. Бу бөһүөлэктэн, оскуола турар алаһыттан биир тыаны туораан тиийиллэр аллаас эбит. Алаһы оногойоотүн урукку сылгы хаанчаҕа баарыгар тиийэҕин. Бу ССНС Государственнай бириэмийэтин лауреата аатырбыт сылгыһыт М. С. Толстоухов баара эбит. Оту биэргэтэрдии биир аҥыыр үөрэ бэрт хойкутук хаһан аһыы сылдьаллар. Онон үлэҕэ олус үрдүк көрдөрүүнү ситиһиннэ олук уурсубут үйэлээх сир ыччаттарын үтүө хараҕынан көрүө, комсомолуо диэн эрдэ саанным.

Иван Петрович эҥэр киһи быыбыыбынан үлэтин-хамнаһын үгүһү-элбэҕи көрсии, ырыта барбакка билиһиннэрдэ:

— Быыбырыын „Тыа сирин кэлим сайыннарыы" программаҕа киирсэммин 1,5 мөл. суумалаах Грант ылбытым. Онон 1 мөл. сүөһү аҥыыластыым, 250 тыс. хотон тутуннум, 250 тыс. сана дьиэ тутта сылдьыбын. Бу аласка агрокластарга аналаан 5 учаастаны аналыыллар. Икки хотону тутуубут—биирэ миэнэ, биирэ агрооскуола киэнэ. Үс хотон каркастара оногуллан тураллар. Хотонум 18 миэтэрэ усталаах, 8 миэтэрэ туоралаах 25 сүөһү киирэр. Биллэрин Уус-Алдантан аҥыыланан аҕалбыт 13 тиэктэм уонна 17 Г. В. Смирниковтан тыһаҕастара тураллар. Бу сүөһүлэрим саас торуохтаахтар. Туруктара үчүгэй. Сүөһү ордбин дойдаабын ыаҕым. Хотонум аҥыгар кыра дьиэ туттуоҕум—сылгыыларга, аллаас маллаабыттан ууларга анаан. Ити аҥыы сылгыыр аҥыыр үөрэ миэнэ. Бу эргин сылдьаллар. Ыраах кэлибит М. С. Толстоухов баһаын оннугар сылгы хаанчаҕа туттар, бу салаабын сайыннарар баҕалаахпын.

Бу үлэлиирбитигэр олус табыгастаах сир—дэриэбинэттэн чугас, сүөһү уулаҕар дуоллаах. Кытыһан күрүөлэн көбистэхпитигэ чоомпоор, бүөм буолуоҕа. Кыһалҕабыт электроуоннут суоҕа, суолбут моллоҕо буолар. Дьиэлэн, суолга тыаны туораһыны оногоробуолуо буоллар бүтүө этэ. Итиннэ мотех сирдэригэр бэйэбит мас тэлгэппиппит; үрдүгэр бөр кутарыахха, гранийдыахха наада. Электроуот киэбиннитэ үбэ-харчыта наһаа ыарахан диэллэр. Остуолбаһын маһын көрдөрүнэ, туруоруута комолоһуохтуут эҥэ. Биллэрин уот биэрэр кыра двигатэлэ тутта сылдьыбын. Ити дойданы кыайбата биэрэр. Бу икки сүрүн кыһалҕабытын быһаарыыга көмөлөхтүт салалтаҕа үлэлэһэр, улуус оттуттэн комо баара буоллар. Оттон агрокластер программаҕа киирбиттэрэ үп-харчы оттуун быһаарыллан аны күүн үлэҕэ киириэхтэрэ диэн эрдэбит.

Н.Степанов, Ю. Голиков.

ТӨРҮӨҐҮ КЭТЭҺЭБИТ

Е. Е. Адамов салайаччыыллар „Азаана" бааһынай хаһаайыстыба фермаҕар тиийбит. Бу улуустут биир киэн туттар хаһаайыстыбалын баҕаҥар киириитигэр капитальнай олбуор сабыллан турара, оторор дьиэ, типовой хотон, кыбыы-хаһаа дьиэ-дьаҥ курдук тутуллан, ыраастаан тураллара кыһаммыыллаах, үлэҕэ-хамнаска үтүө сыныаннаах хаһаайын баарын туоһулуулар.

Хотон иҥэ киэҥ-куоҥ; сылгаас, сырдык, ыраас. Подсобкаҕа „Довгань" тыраактар уонна омук маркалаах массыына тураллар. Юрий Голиков уонна Николай Степанов диэн үлэһиттэр баалар.

Ю. Л. Голиков Уус-Таататтан кэлбит: Убайа көмөлөһүн аҕалбыт, алтыннаах ыйтан дуоллаһан үлэлиир. Кыра эрдэҕиттэн сүөһүгэ сыстыҥыс, бу үлэни собулуур эбит. Биллэрин тыраактарыыстыыр. Күннэ биирдэ нэһиэм таһаарар, от киэлэрэн иҥэрэ быыаннаахтар. „Олокоос" бааһынай хаһаайыстыба (сал. В. В. Смирников) Мэҥдийэҕэ 50 тобо киирэр кыстык фермаҕын аҥыы технологиинан тутарыаҕа. Каркаһын тимириэн оногоробут.

Сайынын үүгү 3 сиргэн туталлар Мэҥдийэттэн „Олокоос" бааһынай хаһаайыстыбаттан, Оҕус Баһа сайыныттан „Азаана" бааһынай хаһаайыстыбаттыттан уонна бөһүөлэктэн чаҥыйыы ыаллардан, Чурапчы, Мутуйай үүгү астыыр собуоттарыттар ыыллыллар. В.В. Смирников, Е.Е. Адамов, В.М. Захаров салайаччыыллаах уе улахан хаһаайыстыба үүгү ыаҥыйыа таһаарыллыахтык үлэлиилэр, сүрүн күүһүгүн буолаллар. Икки сыыппараатыттаахтар. 164 биэлэк племенной хаһаайыстыбалаахтар.

Иннокентий агрокластарыгар сиэрэн эҥэр ыччаты сүөһү үлэлиэҕэ сыныарарга, сир оттоһуутуттар үлэлэрэ быыаннаахтар. Оҥуока кластерга үбүлүн-хаҥыллан комплексыны, суол оттоһуутуттар, электроуот киэбиннитэ улуус салалтата күүс-көмө буоларыгар баҕаахтар.

Сыныарыыны бэлэмнээтэ Алексей СЛЕПЦОВ.

Спорт

ЧУРАПЧЫ УЛУУҺУН ПРОФСОЮЗТАРЫН СПАРТАКИАДАТА

Тохсуннь 24 күнүгэр тэриллэлэр профсоюзнай түмсүүлэрин икки ардыларынааҕы спартакиада А.И. Федотов аатынан элбэх функциялаах спортивнай комплекска буолан аста.

Спартакиада аҥыллыытыгар бастаан Чурапчы улууһун профсоюһун бырабыыанньатын председателэ Е.И. Давыдов үлэ хаамыытын, хайдах сыалы саҕалаабыттарын туһунан маннык кэпсээтэ: "Улууспут тэриллэлэрин профсоюһа сылбытын спартакиаданан саҕалыыбыт. Ону таһынан, быйыллы сылга биһиэхэ ревкомнарынан отчуоттуур-быыбардыыр конференциялар буолаллар. Онон ревкомнарбыт председателлэрэ ким уларыйар, ким хаг таллыллар – ол конференциятан быһаарыллыаҕа. Салгыы Улуу Кыайыы 70 сылынан биһиги профсоюзтар тэриллэлэриттэн элбэх тэрээһиннэри бэлэмнээтибит. Бастакы тэрээһиммит – спартакиада. Ол кэннитэн куонкурустар уонна субуотуннуктар ыытыллыахтара. Онон 2015 сылга биһигиини сүрдэх элбэх тэрээһиннэр күүтэллэр".

Үөрэх управлениета, гос.тэриллэлэр, Чурапчыгааҕы баһаарынай чаас, Ойдолуунааҕы агротехникум, "Маарыкчаан" ПО, Ис дьыала отдела, Чурапчыгааҕы колледж, улууспааҕы киин больыыһа, ОДьКХ уонна ЧГИФКСИ үлэһиттэрэ кыттыыны ылыллар. Уопсайа 6 спорт көрүнэр 10 хамаанда, 280-ча кыттааччы күрэхтэстэ. Бириллиэтэн киирсии иһин түмүк маннык:

I. Саахымат:

Маҥнайгы дуоскаҕа (эр дьоҥҥо): 1-кы миэстэ – К.И. Филиппов (гос.тэриллэлэр); 2-с миэстэ –Е.И. Давыдов (үөрэх управлениета); 3-с миэстэ –А.А. Гуляев (аграрнай техникум).

Иккис дуоскаҕа (эр дьоҥҥо): 1-кы миэстэ –Р.С. Кривошапкин (ОДьКХ); 2-с миэстэ –И.А. Филиппов (үөрэх управлениета); 3-с миэстэ –В.Е. Александров (гос.тэриллэлэр).

Үһүс дуоскаҕа (дьахталларга): 1-кы миэстэ –М.М. Николаева (гос.тэриллэлэр); 2-с миэстэ – А.М. Иванова (баһаарынай чаас); 3-с миэстэ –В.В. Павлуцкая ("Маарыкчаан" ПО).

II. Дуобат:

Маҥнайгы дуоскаҕа (эр дьоҥҥо): 1-кы миэстэ –И.И. Новогородов (ОДьКХ); 2-с миэстэ –И.С. Пивигин (үөрэх управлениета); 3-с миэстэ –А. Большаков (Ис дьыала отдела).

Иккис дуоскаҕа (эр дьоҥҥо): 1-кы миэстэ –К.Д. Монастырев (үөрэх управлениета); 2-с миэстэ –С.П. Поисеев (киин больыһа); 3-с миэстэ –И.И. Попов (аграрнай техникум).

Үһүс дуоскаҕа (дьахталларга): 1-кы миэстэ –А.Д. Собакина (үөрэх управлениета); 2-с миэстэ –П.И. Прудецкая (киин больыһа); 3-с миэстэ –Н.И. Попова (аграрнай техникум).

III. Остуол теннисиҥэр:

Бастакы ракетка (эр дьоҥҥо): 1-кы миэстэ –Ньургун Сабарайкин (спорт профсоюһа); 2-с миэстэ –Александр Потапов (ОДьКХ); 3-с миэстэ –Василий Шадрин (Чурапчыгааҕы колледж).

Иккис ракетка (эр дьоҥҥо): *1-кы миэстэ –Гаврил Федотов (аграрнай техникум); 2-с миэстэ –Алексан Евграфов (ОДьКХ); 3-с миэстэ –Константин Аржаков (гос.тэриллэлэр).*

Үһүс ракетка (дьахталларга): 1-кы миэстэ –Надежда Федулова (спорт профсоюһа); 2-с миэстэ –Лариса Иванова (Ис дьыала отдела); 3-с миэстэ - Анна Ноговицына (үөрэх управлениета).

IV. Буулдьаннан ыытыллар:

Эр дьоҥҥо: 1-кы миэстэ –Алексей Захаров (121 очукуолаах, ОДьКХ); 2-с миэстэ –Владислав Поисеев (110 очукуолаах, гос.тэриллэлэр); 3-с миэстэ –Александр Барашков (105 очукуолаах, үөрэх управлениета).

Дьахталларга: 1-кы миэстэ –Нарыйа Жергина (127 очукуолаах, үөрэх управлениета); 2-с миэстэ - Анна Уданова (105 очукуолаах, спорт профсоюһа); 3-с миэстэ –Таисия Брыгина (85 очукуолаах, гос.тэриллэлэр).

Хамаанданан канат тардыһыыларыгар: 1-кы миэстэ – гос.тэриллэлэр профессиональнай профсоюзтара (болиэтэҥ эттээхэ, саастаах улуус баһылыгын маҥнайгы солбуйаччы А.А. Ноговицын, спорт управлениетын начаалыныка В.И. Давыдов, улуус дьаһалтатын үлэҕэ персоналын салайаччы М.С. Игнатьев бэйиэлэриттэн кыттыылар); 2-с миэстэ – агротехникум; 3-с миэстэ – Чурапчыгааҕы баһаарынай чаас.

Урукку ойор-тэбор саас үгүө ойдобуттэ буола сылдьар волейбол күрэхтэһиитигэр, аныгылыы Сахабабол тыҥаабыннаах, тыастаах-уустаах киирсиилэрин түмүгэр 1-кы миэстэҕэ үөрэх управлениетын профсоюһун хамаандата, 2-с миэстэҕэ "Маарыкчаан" ПО, 3-с миэстэҕэ Ис дьыала отдела таҕыстылар.

Үчүгэй, күүстээх оонньоочуларга А.К. Софронов аатынан стипендия 7 лауреаттара бириис туруордулар. Тэриллэ салайаччылара эмиэ күрэхтэстилэр, Дьокуускай куораттан Е.И. Саввин республика профсоюзтарын федерациятын аатыттан эҕэрдэ тылы этэ уонна А.К. Софронов стипендията буоларын быһыытынан бэйэтин анал бириинэн туттарда.

Спартакиада сүрүн сыалаа-соруга диэн улууспутугар маҥнайгы спорт хамсаһыныын тэрийбит кинибит А.К. Софронов аатын үйэтитии буолар. Инникитин кини аатынан профсоюз күрэхтэһиилэргэ маннан саас буолуохтара. Іу илин энэрдээҕи күрэхтэһиилэргэ бэлэмнэнии диэхэ сөп.

Семен ЖЕНДРИНСКЭЙ.

Это важно

Сократились сроки регистрации прав на недвижимое имущество, повысилась госпошлина

С 1 января наступившего года в Управлении Росреестра по Республике Саха (Якутия) изменились сроки регистрации прав на недвижимое имущество и сделок с ним, а также увеличилась государственная пошлина за регистрационные действия.

В соответствии с Федеральным законом от 22.12.2014г. №447-ФЗ, с 1 января 2015г. срок государственной регистрации прав на недвижимое имущество и сделок с ним и постановка на кадастровый учет составляет 10 рабочих дней, что значительно меньше, чем было раньше (18 календарных дней). К 2018 году сроки должны сократиться до 7 дней, как прописано в «Дорожной карте» по повышению качества государственных услуг в сфере регистрации прав и кадастрового учета недвижимости, который является главным документом, определяющим направления деятельности Росреестра.

Еще одно изменение, которое также вступило в силу с 1 января 2015 года, коснулось размера оплаты госпошлины. Так, согласно поправкам, внесенным Федеральный законом в Налоговый кодекс РФ от 21.07.2014г. №221-ФЗ, размер госпошлины:

- за регистрацию прав собственности для физлица составляет 2000 руб., юрлица - 22000 руб.;

- за регистрацию договора участия в долевом строительстве физлицо платит 350 руб., юрлицо - 6000 руб.;

- за внесение изменений в Единый государственный реестр прав для физлиц - 350 руб., юрлиц - 1000 руб. В таких же размерах госпошлина уплачивается и за повторную выдачу свидетельства о государственной регистрации прав.

За регистрацию ипотеки, включая внесение в Единый государственный реестр записи об ипотеке как обременений прав на недвижимое имущество: физлицо - 1000 руб., юрлицо - 4000 руб., данное изменение внес Федеральный закон от 22.10.2014 №312-ФЗ. Также, здесь важно учесть, что если договор ипотеки заключен между физлицом и юрлицом, то госпошлина взимается, как с физлица. Если предметом договора ипотеки является несколько объектов, то госпошлина оплачивается за каждый объект недвижимого имущества.

Узнать тарифы за совершение регистрационных действий Управлением можно на официальном сайте Росреестра - www.rosreestr.ru, пункт меню «Физическим лицам» или «Юридическим лицам», в открывшемся окне выбрать необходимую услугу, после которого появится информация об услуге и ее стоимости.

Пресс-центр Управления Росреестра по Республике Саха (Якутия).

ЭҺЭРДЭЛИИБИТ!

Күнү-түүнү, эйэбитин, хос эйэбитин, сэрии сылгыны оҕотун, Хабаровск нэйилээн сылгыһыта **Василий Михайлович ФЛЕГОНТОВЫ** *күн сайын көрбүт уҥуо-маҥы күлүгүнэн, 70 сааһын туолар күн-бүгүн үбүлүйүүгүн иҥ сүрэхпититтэн эҕэрдэлиибит!*

Бөҕөрөбүт чоҕон-чобдик дорообуоҥ, сиэнэриҥ, хос сиэнэриҥ, оҕолоруҥ ситиһиилэриэн астына-дуоһуйа аҕыс да ый ирдэнэр, оҕолоох тордьаньыгын сүтүбэккэ уҥуо-ноҥо сылдьыҥ, ыс-хас сылгыгын буол.

Эҕэрдини ыытта сиэнэриҥ, хос сиэнэриҥ, оҕолоруҥ:
Алматыттан Поспелар, Хабаровсктан Сонгылаановтар, Чурапчыттан Флегонтовтар.

БИЛЛЭРИИЛЭР / ОБЪЯВЛЕНИЯ

ОУ ДПО „Заречная межрайонная техническая школа“ ДОСААФ России объявляет набор на курсы водителей В, С, СЕ, ДО ПОГ, трактористов-машинистов категории С, Е, а также приглашаем призывников на обучение по ВУС (военно-учетная специальность) 837.

Тел.: 8-914-298-68-94.

***

Тиэна суох ырыас муус тэйбэн УАЗ борокуо. Бир массыына 2000 сол., массыына анара 1000 сол.

Тел.: 8-914-101-70-55, 8-962-735-84-71.

***

Услуги сметчика по составлению и проверке строительных смет, составить смету, разработка - расчет сметной документации, составление формы КС-2, КС-3.

Тел: 8-914-272-04-16.

***

Суҕаллык 4 бөҕөни аҥыньыыбын, Чурапчы Чыаппараатыттан төрүттэхтэр. **Тел.: 8-962-730-28-91.**

***

Считать недействительным заметную книжку на имя Лаврова Янвантея Иосифовича № 110123 «Монтаж и эксплуатация оборудования и систем газоснабжения» группы ГС-11 очная форма обучения ГБПОУ РС(Я) «Чурапчинский колледж».

Е.В.Слепцова – Куорсуннаах "Аан талҕа" сана романа Чурапчыҥа аҥыыта таҕыста

"Аан талҕа" ("Небесная буря") роман Сахабыт сирин историятыгар уратыы суоллаах кэмнэр быыстарын арыйар. Аптар талааннаах суруйааччы Елена Васильевна Слепцова - Куорсуннаах Саха бастакы интеллигенциятын дьылҕатын, саҥуулуутун, олус күүстээх уобарастар ноҥуо сырдатар, бэйэтин уратыы көрүүтүн биллиэннэрэр.

Кинигэ республикабытыгар иҥэн биллиэхэ, ыаан, сиэрдэхтэрик сыаналанан биллиэн быдьаһыкка сылдьар. Онон, күлүү Чурапчы улуусун олохтоохторо, "Сана олох" хаһыат редакциятыгар бу кинигэни баар – суоҕа 800 солкуобайҥа аҥыыланан ылыахтарын сөп. Колбит кинигэ хаһаанна ааҕыйах, онон тиэтэйиҥ.

Редакция.

Күндүүк саныыр, убаастыыр күүгүннүт
ЕФРЕМОВ Афанасий Афанасьевич
уйун ыарахан ыарыытыгар олохтон туораабытынан көрсүҥнэр Ефремова Мария Петровнаҕа, оҕолорутар, сиэнэриҥэр, бары чугас аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Дьокуускайтан, Чурапчыттан Неустроевтар, Габышевтар, Поповтар, Елисеевтэр.

Күннүү оҕобут, бырааппыт, убайым, Дириҥнэн туруттэхх Дьокуускай куорат олохтоохо
ХОЮТАНОВ Георгий Иосифович
бу дьыл тохсунньу 24 күнүгэр сойуумаҕлык ыалдьан олохтон туораабытын курутуйан туран биллэр дьонутар, табаарыстарыгар ирдэбилинэробит.

Ийэтэ, аҕата, бииргэ төрөөбүттэрэ, күүгүттэрэ, кэйиитэ.

Кутурҕаннарын тиэрдэллэр:
- Тапталлаах оҕоҥо Хоютанов Георгий Иосифович олохтон туораабытынан ийэтигэр, тэриллэбит бэтэрээнигэр Хоютанова Анна Прокопьевнаҕа, аҕатыгар, бииргэ төрөөбүттэриигэр Чурапчыттааҕы ветеринарный управление коллектива.
- Хоютанов Георгий Иосифович олохтон туораабытынан бииргэ үлэлиир табаарыстарыгар Хоютанов Дмитрий Иосифовичка Дириҥнээҕи баһаарынай чаас коллектива.
- Тапталлаах уоллара Хоютанов Георгий Иосифович олохтон туораабытынан аҕатыгар Иосиф Дмитриевичкэ, ийэтигэр Анна Прокопьевнаҕа, эдэйдэриигэр Натальяҕа, Анастасияҕа, бырааттыгар Дмитрийгэ, кэйиитэр дьиэ кэргэттэриигэр ыаллара, „Сардаана“ түөлбэ олохтоохторо.
- Тапталлаах уоллара Георгий Иосифович олохтон туораабытынан Эрилик Эристиин сотуруоска бииргэ үлэлэбит-хамсаабыт чугас табаарыстарыгар Иосиф Дмитриевич, Анна Прокопьевна Хоютановтарга, кэйиитэр оҕолорутар, аймахтарыгар урукку Дириҥнээҕи Реммастарыскый коллектива уонна сотуруоска бииргэ үлэлэбит табаарыстара.
- Тапталлаах оҕолоро Хоютанов Гоша олохтон туораабытынан Анна Прокопьевнаҕа, Иосиф Дмитриевичкэ, эдэйдэриигэр, бырааттыгар 1974 сылларооа Тоҥулуну бүтэрбит сылдьыбыттарыгар.
- Таптыыр бырааттара Хоютанов Георгий Иосифович олохтон туораабытынан ийэтигэр Анна Прокопьевнаҕа, аҕатыгар Иосиф Дмитриевичкэ, бииргэ төрөөбүттэриигэр Дириҥнэн аймахтара Дмитриевтэр, Башкевтар, Тарабукиннар, Е.К. Степанова.
- Хоютанов Георгий Иосифович олохтон туораабытынан ийэтигэр Анна Прокопьевнаҕа, аҕатыгар Иосиф Дмитриевичкэ, бииргэ төрөөбүттэриигэр, аймахтарыгар Дириҥнэн, Чурапчыттан, Дьокуускайтан Хоютановтар.
- Сиэн бырааттара Хоютанов Георгий Иосифович (Куочук) олохтон туораабытынан эдэйдэриигэр Анна Прокопьевнаҕа, күүгүттэриигэр Иосиф Дмитриевичкэ, кэйиитэр оҕолорутар, күүгүттэриигэр, кэйиитэриигэр, сиэнэриигэр Дириҥнэн Мэҥэс дьиэ кэргэттэрэ.

Пенсионнай фонда иһитиннэрэр

ҮЛЭЛЭЭБЭТ ПЕНСИОНЕРДАР ЭЛБЭХТЭ АЙАННЫЫР БУОЛЛУЛАР

Билэрит курдук, Российскай Федерация Пенсионнай фондта дойду 2005 сыл муус устар 1 күнүгэр 175 №-лээх уураахтар оҥоһуран, икки сылга бириҥ үлэлэбэт пенсионнардар Россия иҥиэр сылдьалларыгар айаннарын толуур.

Аастыт 2014 сылга биһиги улууспутугар 172 үлэлэбэт пенсионнардарга бириҥ кэлии ороскуота төлөнө. Бу иҥиэр 135 кэһи айаннаах көрсүбүт ороскуотун туоһулуур документаларынан компенсация быһыытынан ылыллар, 34 пенсионер анал айан документа (талон) ылаллар туһаныллар, 3 киһиэхэ суут уураахтар олоҥуран ороскуоттара төлөнө.

Айан ороскуотун компенсациялаһын кырдьаҕастыынан уонна инвалидтаах, үлэ пенсиятын ылар үһүк хоту уонна онуока тэнниэмнит сирдэрэ олорор үлэлэбэт пенсионнардарга оҥоһуллар.

Бу компенсация иккэн көрүнүөх:

- Сылгыны бараллардан туоһулуур документаалар буоллахтарына, анал айан документа бэриллэр (талон).

- Пенсионнар сылгыларын көлбит түгэнигэр, айаннаах туоһулуур документаларыгар олоҥуран ороскуота компенсациялаллар (айан билиэттэрэ).

Айан талонун ылларга ирдэнэллэр документтар: санаторий-курортнай путевка, куроонка, нотариуһунан бигэргэтиллибит физическай сирэйгэн ыытыллыбыт, сибээс операторынан бигэргэммит телеграмма. Тэриллэ сылгыны хайаан да бөҕөтүнэн, салайаччы илии баттаһыннаах буолар. Документа пенсионнар аата, сылгылар сиро, кэмэ толору ыйыллар.

Бараан көлбит айан ороскуотун толоторго үөһэ этиллибит уураах быраабылаларын 9 пунуттар олоҥуран, пенсионнар сайабылыанньыгар эбии айан өнөтүн онорор тэриллэри, дьону таһар ИП бирбит сокуон ирдэбилэрэ эмиэттэр, айан билиэттэрэ ирдэнэллэллэр. Айан толобуурэ маннык хайысхаларынан компенсацияланыан сөп:

- **Авиа транспорынан** – экономическай класс салонуттар. Оскотун пенсионнар биилээ-ылааһынан кэпсэт түгэнигэр транспортнай тэриллэ сылгыны тарифнай ыспыраапка ааллар (экономическай класс салонуттар толобуурун комэйин туоһулуур ыспыраапка);

- **Тимир суол оҥотуттан** – пассажирскай поезд плацкартный вагонуттар. Оскотун пенсионнар турсан сылгыларын поезданан айаннаабыт түгэнигэр - РЖД тэриллэрэ сайабылыанньа суруйан, государственнай пошлина толоон тарифнай ыспыраапка ылыллар.

- **Уунан устар транспорынан** – уу сүүнэтэн 3 категориялаах квоталыгар толоннор.

- **Муора транспорынан** – муора сүүнэтэн 4-5 группалаах квоталыгар толоннор.

- **Автомобильнай транспорынан** – уолсай таҥнэх автобуска эбэлэр сылгыгыс олбоҥнох автобуһунан. Бу оҥоһуу онорор ИП, тэриллэлэр дьону таһар конгуллэрэ анал программаҕа бэлэмнэнэллэр.

Льготалаах пенсионнар социальнай страхование фондынан нөҥүө эмтээ бараллар айаннаах ороскуотун толоторуоҕуттан. Бырааппа быһыытынан пенсионнар сылгыларыгар айаннаах ороскуотун Пенсионнай фонда уйулуммат.

Сылгылаар айаннаах талонуу туһунан сиһилии улууспутугар Пенсионнай фонда управлениетыгар билиэхэхтэрин сөп.

Тел. 42-726, 41-141.

С.Н.МАКАРОВА, старшай специалист.

Кэриэстэбил

КУРУУТУН АХТА-САНЫЫ СЫЛДЬЫАХПЫТ

Күндүүк саныыр тапталлаах көрсүөхпүт, аҕыйах, Алаҕар нэйилээнэ олохтоохо **Баишев Иннокентий Никифорович** уйун ыарахан ыарыытыгар түгэн сиригэр барбыта бу дьыл тохсунньу 30 күнүгэр бириҥ сылын туолар.

Биһиги аҕыйах 1959 с. аптаанан 1 күнүгэр Дария Федоровна, Никифор Иннотич Баишевтарга 6 оҕолоох ыалга төрүөх оҕонон күн сирин көрбүтэ. Аҕалара эрдэ олон, оҕолор соҕотох иҥэ көрүүгүгэр хаалан, үлэҕэ-хамнаска эриллэн улаатыыттара.

Кэлэр 1961с. Алаҕар 8-с кылаастаах оскуолатыгар 1-кы кылааска үөрэх киирбитэ, 1969 с. Чурапчы спортивнай оскуолатыгар туспуу кылааһыгар үөрэх сылдьыбыта. Алаҕар 8 кылаастаах оскуолатын 1975с. бүтэрбитэ. Салгыы үөрэммэкэ, Чыаппараа фермаҕар ыыннаммытынан үлэлии хаалбыта.

1978-1980 сс. Сэбиэскэй Армия кэккэтигэр ыытыллан, Монголиянаа иккэ сыл сулуустаабыта. „Бастын сулуустаһын иннинэ“ бэлиэхэх, сержант званиелаах дойдутугар эргиллибитэ. 1981-1982 сс. Харбалаах ОГПУ-гар үөрэтэн, тырахтарыыта-машинист идэтин баһылаабыта. Ол кэннитэн үйэн кэмиэрэ торообут сиригэр тэйбэхэ, тырахтарыыһынан дьаһалгаастык үлэлэбитэ, дьон-сэргэ ыытктабылын ылбыта. Уларыта тутуу кэмигэр ОЦЫХ-ҕа үлэлии киирбитэ. Үлэлэбит үлэтэ сопко сылаллаан, „Оробуоп бонуотаах тыраактарыыта“ үрдүк аатын хас да тогуз ылбыттаах.

1987с. Чыаппараа медицинскэй үлэлии барбытым. Онно көрсүммин көрөн, 1988 с. дьаһаҕыт бэйиэбин хаалбоотта. Ол кэмтэн ыла дьиэ-уот тутан, суоҕулуннаастаан, 2 уол оҕолоохон, тыа ыалын сиригэр 25 сыл устата эйэ-дэмнэстик, бырааччы олорон кэлбиппит.

Уолаттарыгар аламаҕай аҕа, миэхэ эйэҕэс көрсэр эҥэ. Оҕолорун эр киһи сиригэр үлэҕэ-хамнаска кыра саастарыттан сыһыарбыта. Аньыыгас сиппэлиах, хойку-сэмэй майгыннаах, дьоннуо собулгэр, эҕэргэн эйэлээх, кырдьаҕастан алгыһан ылар үтүө киһи этэ. Аҕыйах ырыа кутталлаах киһи. Айылаатан бэриллибит уратыы нарын, дьуруйүгэн ыллыыр көрө куоластаах. Онон киһи курдук сырдыгынан сылдьыйа сылдьар мичээрдэх, эҥэлэй, сымнаҕас майгыннаах киһини олохтор көрсүбүттүн үрдүк дьоҥнаах аҕыйаҕын, хас биирдии олорбут сылларбыт дьиҥнэм бөҕөнэн ыгыллыбыт.

2001с. Чыаппараатыы эр дьон народнай хорутар ыллыы киирбитэ. Бу сылдар усталарыгар хор хаана баран кыттар да, барытыттар сылдьыспыта. Кытайга тиийэ ыллаан-туойан кэлбитэ. Хорга ыллыырын тухары эйэх грамотаан, бэлиэнэ наҕараадаламмыта. Культуура сайдыытыгар киллэрбит кылааһын иҥин СР культууратын министиэриттэн бочуотунай бэлиэни тутан, уорэн-котон киирбитэ хараҥар бубаар курдук...

Күнүлүү кэнньбитин тиэхэ суолтар аптарбыт ыараханы кэммитигэр кутурҕаннарын тэҥнэ үлэстибит, комсосуут барыы аймахтарбытыгар, биирэ үөрэммит дьоҥнэрбутар, табаарыстарыгар, биирэ үлэлэбит ОЦЫХ коллективыгар, чугас ыаллардыгар, бэйэм үлэлиир Алаҕарааҕы участковай больницам коллективыгар, Чыаппараатааҕы эр дьон народнай хорун коллективыгар бэйиэ дьиэ кэргэн аҥыгын маҥнайгы билиэробит. Барыы этэҥэ олоруг, эйэ дьоҕуйгэр кутурҕан киирбэтин, үөрүү, дьол эрэ ыаллыыттаан.

Кэргэним, аҕыйах сэмэй мичээрдэх, эйэҕэс сыһыанын, наадыл, дол-баччы бэйэтин хаһаа да умуоскут суоҕа, курдук ахта-саныы, сүрэхпитигэр иллэ сылдьыахпыт.

Ахтар күнүү аналлаабыт
Айыы сиригэр аны суоҕуо
Арай хаалла сүрэхпитигэр
Аламаҕай сэбэрэт
Туора тэлпит туйахтарыгар
Нырҕуо тэлуу уоллаҥнарыгар
Салгыахтара олоҕуо
Сиэтэрбэтэх саныыларыгар...

Кэргэн, уолаттара, кэйиитэ, бииргэ төрөөбүттэрэ.

Соловьев иҥэ-дьиэтин олохтоохо, үлэ, тыыл бэтэрээнэ, Сыныыалаг кинигэлэр ор кэмнэ тэхнэлэ-ниэн үтүө суобастаахтык үлэлэбит, эйэҕэс оҕо-иҥэ, эйэҕэс, хос эйэҕэс

ФЕДОРОВА Елена Ивановна

ыарахан ыарыытыгар олохтон туораабытынан оҕолорутар, сиэнэриҥэр, хос сиэнэриҥэр, аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Чурапчы улууһун культуратын управлениета, профсоюба, Д.М. Васильев аатынан Соловьевтааҕы Сыныыалаг кинигэ, библиотекта.

Чурапчы иҥэ-дьиэтин олохтоохо, туспуу бэтэрээнэ

ШАДРИН Василий Александрович

бу дьыл тохсунньу 27 күнүгэр ыарахан ыарыытыгар олохтон туораабытын курутуйан туран биллэр дьонутар, табаарыстарыгар ирдэнэробит.

Кэргэн, оҕолоро, кэйиитэрэ, күүгүттэрэ, сиэнэриэрэ, хос сиэнэриэрэ.

Кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

- Үлэ бэтэрээнэ Шадрин Василий Александрович олохтон туораабытынан ыыһыытар, Чурапчы орто оскуолатын кылаабынай бухгалтерыгар Шадрина Надежда Васильевна, уолаттар, оҕо спортивнай оскуолатын тренериэр Шадрин Василий Васильевичка, бииргэ төрөөбүттэриигэр, сиэнэриэрэ, чугас аймахтарыгар Чурапчы орто оскуолатын, оҕо спортивнай оскуолатын, МУТК, „Кытаанак“ үйэтээннэх коллективтара, уорох үлэлиттэрин профсоюбун комитеттэ, уорох управлениета, улууспааҕы уорох управлениетын бухгалтерларын обществота.

- Күнүү күүгүттэрэ Шадрин Василий Александрович олохтон туораабытынан баттыгар Марфа Васильевнаҕа, оҕолорутар, сиэнэриэрэ, хос сиэнэриэрэ, аймахтарыгар Поповтар, Аргуновтар, Васильевтар.

- Аҕата Шадрин Василий Александрович олохтон туораабытынан күүгүннүүгэр Василийга, кэйиитэрэ кыыстыытыгар Мариннаҕа Чурапчыттан Захаровтар.

Кылаабынай редактор – **А.А. ЗАХАРОВ.**
Эйэлэлтиир сэкиретаарь, сурук отдела – **Е.Г. МАКАРИНСКАЯ.**
Экономика, спорт, тыа хаһаайыстыбатын отдела – **А.М. СЛЕПЦОВ.**
Корреспондент – **С.А. ЖЕНДРИНСКЭЙ.**
Корректор – **В.Н. ПЕТРОВА.**
Таҥаччы – **Л.К. ПОПОВА.**
Бэчээтэйэчилэр – **С.А. ПАВЛОВ, Ф.А. ПРОТОДЬЯКОНОВ.**

Тэрийэн таһаараччылар: СР Правительствата, Чурапчы улууһун "Сана олох" редакционнай-издательскай холбоһук автономнай учреждение. Российскай Федерация Роскомнадзор СР управлениетыгар 2012 с. кулун тутар 15 күнүгэр регистрацияламмыт нөмэрэ – ПИ №14-0238.

ААДЫРЫСПЫТ: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а". **Телефоннарбыт:** редактор – 41-332, отделлар – 41-265, 41-358. E-mail: sanaoloh@mail.ru, сайт: sanaoloh.ru

Бэчээккэ сакаас: № 8 (11018). Тираж 1650. Хаһыат сыаната: 10 солк.

Сана олох

Автор суруйар этиилэрэ сонун редакция позициятыгар тэҥнэстэр түбэлэр буоллаҕына. Суруйааччылар этиилэриэн фактыларыгар эмиэ хардыылаахтар.

Хаһыат бэчээккэ бэриллэр графика: 16 ч 00 м. Бэчээккэ бэрилиннэ: 16 ч 00 м. "Сана олох" редакционнай-издательскай холбоһукка 28.01.2015 с. офсетка бэчээттэннэ.
Аадырыһа: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а". Индекса: 54907. Хаһыат надиалаҕа уста: оптуорунньукка, чаппиэргэ уонна субуотаҕа тахсар.